

De schatkist onder hoogspanning. Hoe een onbekend Nederlands staatsbedrijf tientallen miljarden staatsgaranties krijgt

Posted on 29 april 2025 by Menno Tamminga

Sluipenderwijs slurpen staatsbedrijven in Nederland steeds grotere kapitalen op. De top slokop heet Tennet.

Zegt u niets, die naam? Geen zorgen, er is niks mis met uw cognitieve vaardigheden. Tennet doet geen zaken met mensen zoals u en ik. Het concern, dat volledig eigendom is van de Nederlandse staat, beheert en exploiteert het hoogspanningsnet dat de elektriciteit levert aan enkele grote ondernemingen én aan de regionale netbeheerders, zoals Liander en Stedin. Deze regiobedrijven voorzien u thuis en op het werk van stroom. Alle kosten zijn versleuteld in uw energierekening.

Tennet is voor minister van Financiën Eelco Heinen (VVD) een hoofdpijndossier. En

dus ook voor ons als burgers.

In de nesten

Nederland heeft zich namelijk in de nesten gewerkt. Vorig jaar heeft Heinen in de begroting al 31 miljard euro extra gereserveerd als overbruggingslening voor Tennet. Dat was een noodoplossing voor 2025 en 2026. Daarmee kwam het totale bedrag dat de overheid aan Tennet heeft geleend op een overweldigende 44 miljard euro.

Maar dat blijkt nog niet genoeg te zijn.

Tennet heeft namelijk voortdurend extra miljarden nodig om gigantische investeringen te doen ten behoeve van de energietransitie. Vorig jaar deed het staatsbedrijf, dat 9.700 medewerkers telt, voor 10,6 miljard euro investeringen in Nederland en in Duitsland. Huhh, Duitsland…? Wat doet een Nederlands staatsbedrijf over de grens? Daarover verderop meer.

De komende tien jaar denkt Tennet nog eens in totaal 200 miljard euro te investeren. Bijvoorbeeld in zogeheten stopcontacten op zee die ervoor zorgen dat de energie van windparken op zee wordt omgezet in bruikbare stroom.

Dat is op zichzelf al een technische en financiële operatie van jewelste. Maar het wordt nog veel duurder. Tennet heeft namelijk in 2010 het hoogspanningsnet in Noordwest-Duitsland gekocht van het Duitse energiebedrijf Eon. Sindsdien moet Tennet ook voor de bewoners en bedrijven daar werken. Anders gezegd: het *Nederlandse* staatsbedrijf Tennet moet zich nog eens extra in de schulden steken om de *Duitse* energietransitie te bespoedigen.

Dat kan nooit de bedoeling zijn geweest.

Duitsland maakt geen haast

Dat vindt Nederland ook, maar het lukt al tweeëneenhalf jaar niet om daar vanaf te komen. De toenmalige Duitse regering zou eind 2022 hebben voorgesteld om de Duitse tak van Tennet (deels) over te nemen. Verkoop zou Nederland geld opleveren. Grote bedragen deden de ronde. Wel 20 miljard euro. Maar dat zal niet gebeuren. Hooguit een paar miljard. Ook niet te versmaden, natuurlijk.

Vervolgens liep alles mis. Het Duitse Constitutionele Hof zette een streep door het investeringsfonds dat de overname had moeten financieren. De regering-Scholz implodeerde. Duitsland maakt geen haast. Nederland mag voor suikeroom spelen. Als laatste redmiddel probeert het Nederlandse ministerie van Financiën grote particuliere investeerders te interesseren voor de aankoop van een deel van Tennet Duitsland. Wie weet gebeurt er een wonder.

Noodoplossing

Maar ondertussen zet minister Heinen zich schrap voor een tweede, hopelijk allerlaatste noodoplossing.

Op donderdag 17 april, toen de ministerraad akkoord ging met de Voorjaarsnota, stuurde Heinen een brief naar de Tweede Kamer over Tennet. De Voorjaarsnota was inzet van politiek debat, over Tennet hoor je niemand.

De Kamerbrief beschrijft een juridische reorganisatie binnen Tennet zelf én een ingrijpende wijziging in de financiële relatie tussen de overheid en Tennet. Het eerste zal ik u besparen, het tweede is voor elke burger relevant.

Tennet mag geld lenen onder staatsgarantie

Tennet is wel een staatsbedrijf, maar het bedrijf leent geld bij beleggers om de investeringen te betalen. Dat doet men op basis van zijn eigen kredietwaardigheid.

Inmiddels gaat het om zulke grote bedragen én is de toekomst van Tennet Duitsland zo ongewis, dat minister Heinen het over een andere boeg gooit. Tennet mag geld gaan lenen bij beleggers onder garantie van de Nederlandse staat. Hierdoor kan Tennet meer en goedkoper schuld ophalen op de kapitaalmarkt, schrijft Heinen.

Geld lenen onder staatsgarantie is een privilege. Voorbeeld: in 2020, toen de coronapandemie de economie dreigde te ontwrichten, gaf de overheid een staatsgarantie op bankleningen om KLM te redden. Dat ging om maximaal 2,16 miljard euro. Bij Tennet gaat het om 52 miljard euro. Daarnaast reserveert Heinen ook 7,5 miljard euro als bijdrage in het kapitaal van Tennet Duitsland.

Boven de adviesnota van zijn ambtenaren over deze garanties schreef Heinen:

'geen precedent naar andere deelnemingen'. Lees: andere staatsdeelnemingen.

In de staatssteun en de garanties voor Tennet blijkt de ware aard van de energietransitie. Dat heeft niks met de bestaande sociale markteconomie te maken, of met de (neo)liberale economie zo u wilt. Dit is pure planeconomie. Gestuurd door en met kapitaal van de overheid.

Verlos de schatkist van Tennet Duitsland

Dat Heinen zo ver gaat met 52 miljard garanties onderstreept hoe hoog de nood in Den Haag is gestegen om de toegang van Tennet tot de kapitaalmarkt en particuliere beleggers te garanderen. Hoe lang kan dat doorgaan?

Om te beginnen moet de overheid in het belang van de burger er alles aan doen om de schatkist te verlossen van de molensteen Tennet Duitsland.

Heinen werkte vroeger op het ministerie van Financiën, dus hij kent de terechte weerzin tegen staatsgaranties om problemen tijdelijk en 'goedkoop' op te lossen. Zoals een van zijn voorgangers, Onno Ruding, ooit zei: 'De weg naar de budgettaire hel is geplaveid met garanties.'

Menno Tamminga *is economisch columnist van Wynia's Week. Eerder was hij redacteur en columnist van Het Financieele Dagblad en van NRC Handelsblad.*

Wynia's Week *verschijnt drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. De groei en bloei van Wynia's Week is te danken aan de donateurs. Doet u al mee? Doneren kan op verschillende manieren. Kijk HIER. Hartelijk dank!*